

Zmiany demograficzne a polski rynek pracy

JEL classification: J11 — Demographic Trends, Macroeconomic Effects, and Forecasts

Słowa kluczowe: demografia, emigracja zarobkowa, polityka społeczna, Polska, Polacy, rynek pracy, starzenie się społeczeństwa, wiek produkcyjny/poprodukcyjny, współczynnik obciążenia demograficznego, wydajność pracy

Keywords: demographic dependency ratio, demography, emigration, labor market, labor productivity, Poland, Poles, productive/post-productive age, social policy, society ageing

Abstrakt: W niniejszym opracowaniu poruszono problem niekorzystnych zjawisk na polskim rynku pracy (zarówno obecnych, jak i prognozowanych), których przyczyną są w głównej mierze zachodzące w społeczeństwie polskim procesy demograficzne, które w najbliższych latach mogą powodować negatywne konsekwencje dla gospodarki kraju. W ramach artykułu autor podejmuje próbę analizy czynników oddziałujących na obecną i przyszłą sytuację ekonomiczną Polski w kontekście rynku pracy i struktury siły roboczej. W toku rozważań opisane zostały między innymi zjawiska o charakterze demograficznym (z uwzględnieniem ich obecnego i prognozowanego stanu), pozostające w ścisłej współzależności z zasobami pracy w Polsce, takie jak spadek liczby osób w wieku produkcyjnym, proces starzenia się społeczeństwa, spadek liczby ludności w tzw. wieku mobilnym, nasilająca się emigracja zarobkowa Polaków do krajów Unii Europejskiej, współczynnik obciążenia demograficznego dla populacji polskiej. Ponadto opisane zostały niektóre środki zaradcze, jakie w obliczu ww. negatywnych procesów podejmują podmioty odpowiedzialne za realizację polityki gospodarczej i społecznej w Polsce.

Current demographic processes and labor market in Poland

Abstract: This paper discusses the problem of adverse effects affecting on labor market in Poland (both current and anticipated), which are caused by current demographic processes in Polish society. In the next few years abovementioned demographic processes may have significantly negative consequences for the economy of the country — the article attempts to analyze the factors which are causing up these phenomena, considering them in the context of the Polish labor market and its structure. In the course of abovementioned considerations, the author makes an attempt to prove that the current and future demographic phenomena amongst Poles have, and will have, a strong influence on labor resources in Poland, which nowadays manifests itself through, inter alia, a decline in the number of people in working age, aging of the population, the decline in the number of people in the so-called mobile age,

increasing emigration of Poles to the EU countries, and finally the increase in the demographic dependency ratio for the Polish population (and, what is important, according to the predictions, these effects will intensify with a passage of years). Furthermore, the article includes the description of some of the remedies, which are undertaken by the bodies responsible for the implementation of economic and social policy in Poland, as a response to negative processes described above.

Wstęp

Przewiduje się, że w roku 2035 populacja Polski wyniesie ok. 35,9 miliona osób, co stanowić będzie spadek jej wielkości o 6% w stosunku do wartości z roku 2010. W głównej mierze spadek ten będzie obserwowalny w grupie wiekowej do lat 20, w ramach której wyniesie on aż 16,8% w stosunku do stanu z roku 2010¹. Uwzględniając powyższe informacje, należy dodatkowo zauważyć, że wszelkie przekształcenia w strukturze ludności wywierają bezpośredni wpływ na stan zasobów czynnika pracy w danym kraju, skłonność poszczególnych społeczeństw do konsumpcji oraz ich zdolność do produkcji dóbr w sposób efektywny². Niniejsze opracowanie zawiera analizę wymienionych uwarunkowań w świetle obecnego stanu polskiej gospodarki, a także analizę prognozowanych danych, dotyczących ich kształtowania się w nadchodzących latach.

Celem artykułu jest udowodnienie, że zachodzące obecnie przemiany w strukturze demograficznej społeczeństwa polskiego mają istotny związek z rynkiem pracy w Polsce i w najbliższej przyszłości wpłyną znacząco na jego kształt, wywołując szereg zjawisk niekorzystnych dla gospodarki kraju. Zastosowane w pracy metody badawcze to krytyczna analiza literatury z dziedziny polityki gospodarczej i społecznej oraz publikacji podejmujących tematykę rynku pracy. Dokonana została także analiza publikacji i danych statystycznych pochodzących z GUS.

Obecne i przyszłe tendencje demograficzne a sytuacja na rynku pracy w Polsce

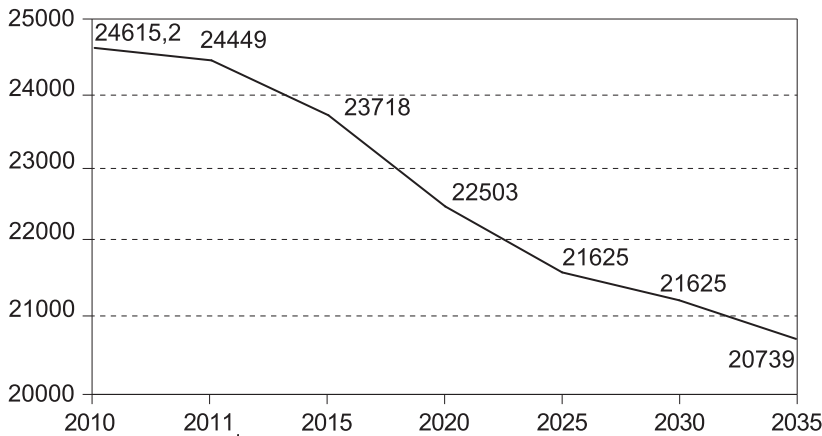
Dla dokonanej w dalszej części opracowania analizy danych statystycznych pochodzących z GUS (dotyczących zarówno obecnego, jak i prognozowanego tempa spadku liczby ludności) istotne jest określenie przedziału wiekowego osób, który uznaje się za osoby w tzw. wieku produkcyjnym. W nauce ekonomii uznaje się, że pojęcie to odnosi się do mężczyzn w wieku 18–64 lata oraz kobiet w wieku 18–59 lat³. Obecnie obserwuje się spadek liczby osób w wieku produkcyjnym w Polsce, a prognozy potwierdzają utrzymanie się tego trendu w dalszych latach (ryc. 1).

W latach 2010–2015 liczba osób w wieku produkcyjnym spadnie o blisko 900 tys. W latach następnych tendencja ta utrzyma się i w pięcioleciu 2015–2020 z rynku pracy odejdzie 1215 tys. osób w grupie wiekowej 18–59/64. Kolejne

¹ *Poland in 2030: The Future Demographic*, Euromonitor International, styczeń 2011, s. 4.

² *Polityka gospodarcza*, red. B. Winiarski, Warszawa 2006, s. 77–78.

³ *Ibidem*.

Ryc. 1. Ludność w grupie wiekowej 18–59/64 w Polsce w latach 2010–2035 (w tys. osób)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS: Rocznik Statystyczny RP 2011, Warszawa 2011, *Mały rocznik statystyczny 2012*, Warszawa 2012; *Prognoza ludności Polski na lata 2008–2035*, Warszawa 2008.

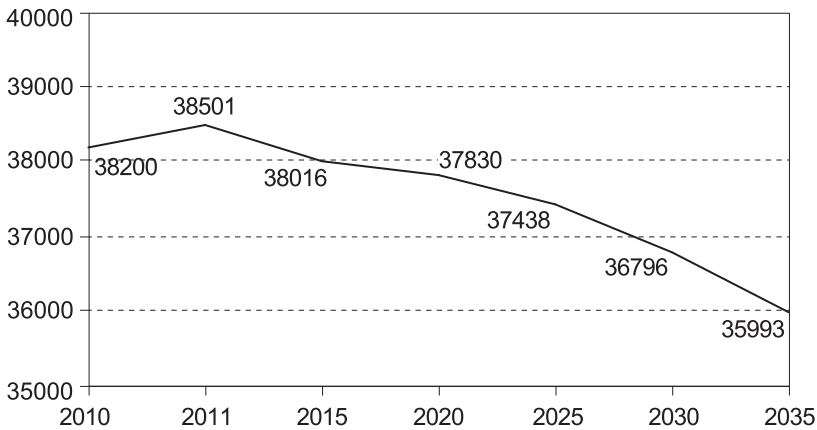
pięciolecia cechować ma, według prognozowanych danych GUS, nieco wolniejsze tempo spadku liczby osób w wymienionej grupie wiekowej (w latach 2020–2025 spadek o 878 tys. osób, w latach 2025–2030 o 371 tys. osób, natomiast w latach 2030–2035 o 515 tys. osób), niemniej jednak ma się on utrzymać. Prognozowana wielkość spadku liczby ludności w wieku produkcyjnym w Polsce w latach 2010–2035 ma więc wynieść niemal 4 mln osób.

Ogromny odpływ siły roboczej z rynku pracy, opisany w poprzednim akapicie, musi rodzić istotne konsekwencje dla gospodarki kraju. Uwzględnwszy nawet zobrazowany na kolejnym wykresie (ryc. 2) przewidywany w prognozach GUS na lata 2010–2035 ubytek w populacji Polski, wynoszący 2,2 mln osób, wpływający na częściowe zmniejszenie liczby osób w wieku poprodukcyjnym w Polsce w omawianym okresie, grupa osób, które opuszczą rynek pracy i staną się beneficjentami świadczeń emerytalnych mimo wszystko powiększy się około 2 mln.

Oprócz wskazanych w poprzednim ustępie negatywnych uwarunkowań związanych z ogólną liczbą osób w wieku produkcyjnym w Polsce obecnie i w najbliższych latach, należy także zwrócić uwagę na wewnętrzną strukturę zasobów siły roboczej w grupie wiekowej 18–59/64 lata w omawianym okresie. W tym kontekście można przytoczyć przyjęty w nauce ekonomii podział na pracowników w wieku mobilnym⁴ (tj. 18–44 lata) i niemobilnym⁵ (tj. 45–65 lat). Ci pierwsi charakteryzują się umiejętnością zmiany pełnionej funkcji czy miejsca pracy, czy też

⁴ *Wiek mobilny*, [hasło w:] *Słownik rynku pracy*, http://www.rynekpracy.pl/slownik_1.php/wpis.107 (dostęp: 8 grudnia 2012).

⁵ *Wiek niemobilny*, [hasło w:] *Słownik...*

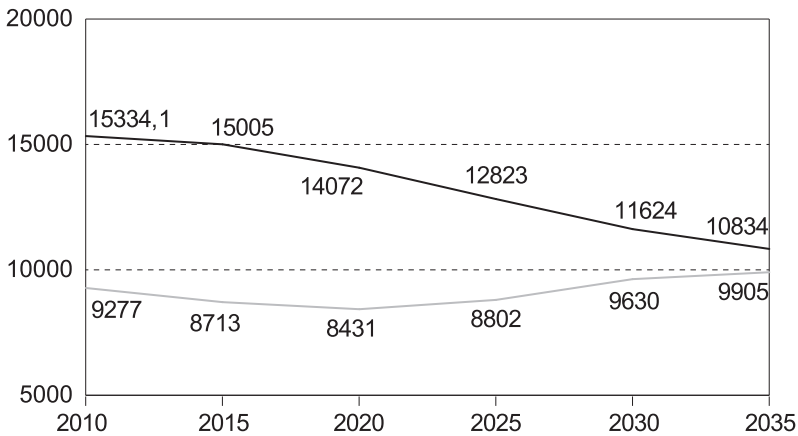
Ryc. 2. Ludność w Polsce ogółem w latach 2010–2035 (w tys. osób)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS: *Rocznik Statystyczny RP 2011*, Warszawa 2011; *Mały rocznik statystyczny 2012*, Warszawa 2012; *Prognoza ludności Polski na lata 2008–2035*, Warszawa 2008.

ewentualnego przekwalifikowania się, ci drudzy natomiast to osoby niechętne zmianie miejsca pracy, dodatkowemu kształceniu zawodowemu czy też wzbogaceniu kwalifikacji w celu zajęcia innego stanowiska. Niestety, w latach 2010–2035, wg prognoz GUS, nastąpi wzrost liczby osób w wieku niemobilnym w stosunku do wartości obecnej oraz spadek liczby osób w wieku mobilnym w stosunku do aktualnej jej wielkości (ryc. 3).

Oprócz zmian w strukturze demograficznej społeczeństwa polskiego, związanych ze starzeniem się Polaków, należy także pamiętać o zachodzącym, wśród rodzimej populacji, procesie emigracji zarobkowej, którego szczególne nasilenie obserwowane jest po roku 2004, tj. po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej. Według danych GUS⁶ na obszarze Europy w 2011 roku przebywało ok. 1754 tys. emigrantów z Polski, z czego główna ich część, około 1670 tys. osób, na terenie krajów UE. Wielkość tej emigracji w omawianym okresie wykazywała tendencję wzrostową: w roku 2004 jej liczba wyniosła ok. 770 tys. osób, natomiast w roku 2011 już ok. 1754 tys. osób. Szczególnie istotne jest, że większość tej grupy stanowią osoby młode, w wieku produkcyjnym i prokreacyjnym. Zarówno przytoczona we wcześniejszej części opracowania prognoza dotycząca spadku liczby osób w wieku produkcyjnym, wywołanego starzeniem się społeczeństwa, jak i opisywany w tym ustępie odpływ osób aktywnych zawodowo za granicę to zjawiska, które wpływają na negatywne kształtowanie się w Polsce tzw. współczynnika obciążenia demograficznego (tj. stosunku liczby osób w wieku

⁶ *Informacja o rozmiarach i kierunkach emigracji z Polski w latach 2004–2011*, GUS, Warszawa 25 września 2012.

Ryc. 3. Liczba osób w wieku mobilnym i niemobilnym w Polsce w latach 2010–2035 (w tys. osób)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS: Rocznik Statystyczny RP 2011, Warszawa 2011; *Mały rocznik statystyczny 2012*, Warszawa 2012; *Prognoza ludności Polski na lata 2008–2035*, Warszawa 2008.

nieprodukcyjnym do liczby osób w wieku produkcyjnym⁷). Według danych GUS w roku 2007 na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 56 osób w wieku nieprodukcyjnym, natomiast według prognoz na rok 2035 wartość ta wzrośnie do 73⁸. Powyższa sytuacja stwarza poważne zagrożenia dla efektywnego funkcjonowania gospodarki polskiej i systemu świadczeń emerytalnych, wobec czego powinna stanowić obszar szczególnego zainteresowania podmiotów odpowiedzialnych za realizację polityki gospodarczej i społecznej w Polsce.

Inne uwarunkowania związane z aktualną i przyszłą sytuacją na polskim rynku pracy

W toku dalszych rozważań należałoby zastanowić się nad pozostałymi uwarunkowaniami, jakie mogą wpłynąć na polski rynek pracy w omawianym okresie, skupiając się na tych, które mają dla gospodarki kraju szczególne znaczenie.

Wobec prognozowanej wielkości spadku liczby osób w wieku produkcyjnym w Polsce, która w latach 2010–2035 przewyższy blisko 2 mln wielkość spadku liczby osób w Polsce ogółem, oraz obserwowanego obecnie odpływu siły roboczej za granicę, można przewidywać, że istniejąca dziś na rynku pracy grupa osób bezrobotnych ulegnie zniwelowaniu wskutek zmian demograficznych, co wywoła

⁷ Współczynnik obciążenia demograficznego, [w:] *Pojęcia stosowane w badaniach statystycznych statystyki publicznej*, GUS, 2013, http://www.stat.gov.pl/gus/definicje_PLK_HTML.htm?id=POJ-6132.htm (dostęp: 12 maja 2013).

⁸ *Prognoza ludności Polski na lata 2008–2035*, GUS, Warszawa 2008.

zjawisko odwrotne do bezrobocia, czyli nadwyżkę popytu na pracę. Uwzględniając dodatkowo fakt, że w Polsce odnotowuje się stosunkowo niską, na tle pozostałych krajów Unii Europejskiej, stopę wydajności pracy, postępujący spadek zasobów siły roboczej stawać się będzie coraz dotkliwszy dla rodzimej gospodarki. Jak wynika z raportu *Wydajność pracy w Polsce*⁹, wydane go przez Sedlak & Sedlak, w 2010 roku wydajność pracy w Polsce, rozumiana jako PKB przypadające na 1 godzinę pracy, wyniosła 54% unijnej średniej. W ramach ww. zestawienia Polska znalazła się w tyle za takimi krajami, jak Litwa, Estonia czy Węgry, natomiast spośród krajów UE gorsze pod omawianym względem okazały się tylko Łotwa, Rumunia i Bułgaria. Niska wydajność pracy wywołuje konieczność angażowania większej liczby pracowników (w porównaniu z sytuacją, gdy wydajność ta byłaby wyższa) do wyprodukowania tej samej ilości dóbr. Uwzględniając dodatkowo wskazany wcześniej znaczny ubytek liczby osób uczestniczących w procesie produkcji, można stwierdzić, że w nadchodzących latach wymienione czynniki będą miały istotny, negatywny wpływ na efektywność polskiej gospodarki.

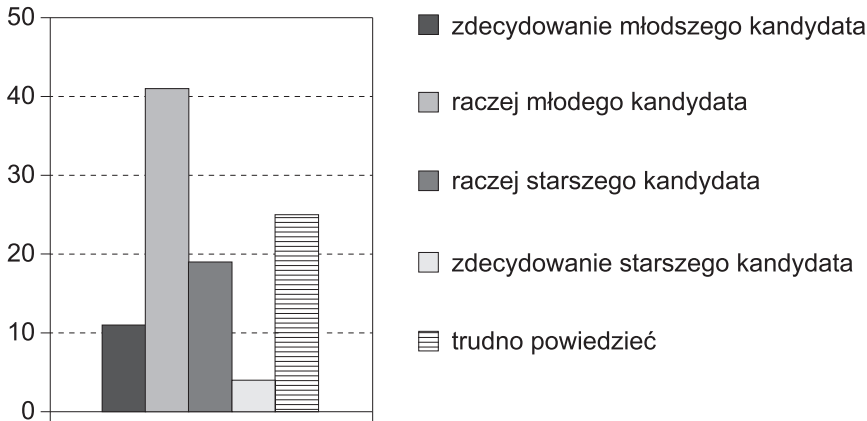
Oprócz tego w niniejszych rozważaniach należy także wziąć pod uwagę czynniki związane z sytuacją na rynku pracy osób po 50. roku życia. W tym kontekście przytoczyć można badanie *Rynek pracy a osoby bezrobotne 50+ — bariery i szanse*¹⁰, przygotowane przez instytut badawczy IPSOS na zlecenie Stowarzyszenia Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce, które miało na celu analizę uwarunkowań wpływających na sytuację bezrobotnych w grupie wiekowej 50+. Jego wyniki miały zobrazować oczekiwania bezrobotnych, którzy przekroczyli 50. rok życia, wobec rynku pracy oraz czynniki motywujące ich do poszukiwania zatrudnienia. Ponadto jako jeden z celów badania założono analizę zachowań pracodawców wobec tej grupy społecznej oraz działań mających na celu wsparcie osób powyżej 50. roku życia przez instytucje pośredniczące w poszukiwaniu pracy. Do grupy badawczej projektu włączone zostały osoby z przedziału wiekowego 50+, które pozostawały długotrwale bezrobotne, ich potencjalnych pracodawców oraz pozostałe podmioty rynku pracy, uczestniczące w procesie poszukiwaniu zatrudnienia (urzędy pracy, agencje zatrudnienia, organizacje pozarządowe i rządowe funkcjonujące w sferze rynku pracy).

Jak widać, dominująca liczba respondentów będących pracodawcami preferowałaby w procesie rekrutacji młodszego kandydata starającego się o dane stanowisko. Opinię taką wyraziło aż 52% badanych pracodawców. Tylko 19% respondentów wybrałoby „raczej starszego kandydata”, natomiast jedynie 4% z nich wybrałoby „zdecydowanie starszego kandydata”.

Przytoczone uprzednio wyniki badań świadczą o występującej obecnie niechęci polskich pracodawców do zatrudniania osób po 50. roku życia. Należy przy tym

⁹ *Wydajność pracy w Polsce*, [hasło w:] *Słownik rynku pracy*, http://www.rynekpracy.pl/raporty_1.php/kategoria.5/wpis.35 (dostęp: 8 grudnia 2012).

¹⁰ *Rynek pracy a osoby bezrobotne 50+. Bariery i szanse*, IPSOS, 4 listopada 2007 r., <http://www.ipsos.pl/osoby-bezrobotne-powyzej-50-lat-rynek-pracy> (dostęp: 8 grudnia 2012).

Ryc. 4. „Kogo by Pan(i) wybrał(a), mając wybór między dwoma kandydatami do pracy o podobnych kwalifikacjach i oczekiwaniach płacowych — młodszego kandydata czy po 50. roku życia?” Odpowiedzi pracodawców w badaniach IPSOS (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych raportu IPSOS: *Rynek pracy a osoby bezrobotne 50+. Bariery i szanse*.

pamiętać, że w świetle omówionych już prognozowanych danych statystycznych w nadchodzących latach możemy spodziewać się znacznego wzrostu liczby osób właśnie w przedziale wiekowym 50+, co wraz z negatywnym ich postrzeganiem na rynku pracy może utrudnić aktywizację zawodową tej grupy społecznej. Wobec tego konieczna staje się realizacja wielopłaszczyznowego programu działań z zakresu polityki gospodarczej i społecznej, ukierunkowanych na niwelowanie czynników zmniejszających dostępność, chęć podejmowania oraz ciągłego świadczenia pracy przez przedstawicieli omawianej grupy wiekowej. Jedną z tego typu inicjatyw jest rządowy program „Solidarność pokoleń. Działania dla zwiększenia aktywności zawodowej osób w wieku 50+”, przyjęty przez Radę Ministrów 17 października 2008 roku¹¹ (trzeba jednak zaznaczyć, że uszczegółowienie zapisów programu co do konkretnego planu jego realizacji nastąpiło dopiero 5 stycznia 2010 roku w wyniku przyjęcia przez Radę Ministrów tzw. dokumentu implementacyjnego¹²). Założenia programu przewidują jego realizację do 2020 roku, a jako cel strategiczny projektu przyjęto uzyskanie 50% wartości wskaźnika zatrudnienia osób w przedziale wiekowym 55–64 lata. Głównym źródłem finansowania programu jest Europejski Fundusz Społeczny, ale środki na jego realizację pochodzą także z funduszy krajowych. Suma środków, jakie na omawiany projekt przeznaczono do 30 czerwca

¹¹ Program Solidarność pokoleń. Działania dla zwiększenia aktywności zawodowej osób w wieku 50+, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 17 października 2008 r., http://analizy.mpips.gov.pl/images/stories/publ_i_raporty/Program50+.pdf (dostęp: 12 maja 2013).

¹² Realizacja programu „Solidarność pokoleń. Działania dla zwiększenia aktywności zawodowej osób w wieku 50+”, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa styczeń 2011, http://www.mpips.gov.pl/gfx/mpips/userfiles/File/Analizy/info_sprawozdanie_50_plus.pdf (dostęp: 12 maja 2013).

2010 roku, wyniosła 7,8 mld zł, z czego 37% pochodziło ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Na szczególną uwagę zasługują takie zrealizowane w ramach omawianego programu działania, jak:

- zwolnienie pracodawców z obowiązkowego uiszczania składek na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych (0,1%) oraz Fundusz Pracy (2,45 %) z tytułu zatrudnienia pracowników w wieku okołoemerytalnym oraz okresowe zwolnienie pracodawcy zatrudniającego osobę w wieku 50+, która przed podjęciem pracy była zarejestrowana jako bezrobotna (sumy kwot zaoszczędzonych przez pracodawców z tytułu zwolnień z ww. składek na Fundusz Pracy to według szacunków Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej 180 mln zł, natomiast na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych 7,3 mln zł),

- zmniejszenie liczby dni choroby, za które pracodawca wypłaca wynagrodzenie, z 33 do 14, przez co obniżeniu uległy koszty pracy związane z pokrywaniem kosztów choroby pracowników (jednocześnie z dniem 1 stycznia 2011 r. wprowadzona została nowelizacja ustawy o zmianie ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa; według jej postanowień powiększeniu uległa wielkość zasiłków chorobowych, do których uprawnieni są pracownicy powyżej 50. roku życia, z 70% do 80% w okresie od 15 do 33 dnia niezdolności do pracy w roku kalendarzowym),

- wprowadzenie nowelizacji przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych, co przyczyniło się do zmniejszenia liczby uprawnionych do wcześniejszego przejścia na emeryturę z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze z ok. 1,2 mln osób do ok. 270 tys. osób (co ważne, w 2009 roku efektywny wiek przechodzenia na emeryturę wyniósł 59,3, co stanowiło wzrost tej wartości o 0,3 roku wobec stanu z 2008)¹³.

Dodatkowo w wyniku realizacji programu wprowadzono (i planuje się wprowadzić) szereg zmian legislacyjnych i fiskalnych, mających na celu m.in.: aktywizację zawodową osób bezrobotnych po 50. roku życia, ułatwienie dostępu do różnorodnych form kształcenia ustawicznego dla pracowników należących do tej grupy wiekowej (m.in. zróżnicowane formy ulg i dofinansowania dla pracodawców delegujących pracowników z grupy 50+ do uczestnictwa w szkoleniach różnego typu, ukierunkowanych na podnoszenie ich kwalifikacji zawodowych). Działania skupiające się na tworzeniu przyjaznego otoczenia instytucjonalno-prawnego dla przedstawicieli opisywanej grupy wiekowej, które skłoniłoby ich do dłuższej aktywności zawodowej, są niewątpliwie konieczne wobec zachodzących obecnie wśród Polaków procesów migracyjnych i starzenia się społeczeństwa, będących konsekwencją przekształcania zasobów pracowniczych, m.in. struktury wiekowej osób zatrudnionych w kraju, jakie w sposób negatywny wpłynąć mogą na rozwój gospodarki polskiej w najbliższych latach, obniżając jej efektywność i tempo wzrostu.

¹³ *Ibidem.*

Podsumowanie

Postawiona we wstępie pracy teza, że zachodzące obecnie przemiany w strukturze demograficznej społeczeństwa polskiego mają istotny związek z rynkiem pracy w Polsce i w najbliższej przyszłości wpłyną znacząco na jego kształt, wywołując szereg niekorzystnych dla gospodarki kraju uwarunkowań, znalazła w tekście opracowania poparcie w postaci wniosków wyprowadzonych z analizy danych statystycznych, udostępnionych w zasobach Głównego Urzędu Statystycznego. Ponadto w celu weryfikacji stanowiska przedstawionego na początku opracowania przeanalizowane zostały wyniki raportów pochodzących ze źródeł pozarządowych, dotyczących opinii pracowników z grupy wiekowej 50+ (a także ich pracodawców) na temat obecnej sytuacji tych osób na rynku pracy. Dodatkowo przedstawione zostały także wybrane założenia działań rządowych, podejmowanych na polu polityki społecznej, mających na celu niwelowanie kształtujących się obecnie negatywnych tendencji dotyczących aktywności zawodowej osób powyżej 50. roku życia. Analiza źródeł przeprowadzona została w oparciu o przytoczone we wstępie artykułu (jak i częściowo w jego rozwinięciu) założenia teoretyczne, zaczerpnięte z wybranej literatury przedmiotu. Założenia te zostały skonfrontowane m.in. z wymienionymi w tekście opracowania danymi statystycznymi, co pozwoliło na krytyczną analizę tych ostatnich, a także ich należytą ocenę.

Należy zauważyć, że zachodzące obecnie w populacji polskiej procesy, wskazane w treści opracowania, których konsekwencje mają negatywny wpływ na polski rynek pracy, wykazują wzajemną współzależność, co zmusza do opracowywania wielopłaszczyznowych rozwiązań, mających na celu eliminowanie ich skutków. Jako jedne z najważniejszych zjawisk demograficznych występujących w omawianym obszarze, wskazać można starzenie się społeczeństwa oraz emigrację zarobkową Polaków. Problemy te, których następstwa rzutować będą w najbliższych latach na tempo wzrostu polskiej gospodarki oraz stan finansów publicznych, wymagają szczególnego zainteresowania ze strony podmiotów kształtujących w Polsce kierunki realizacji polityki gospodarczej i społecznej. Wobec tego na uwagę zasługuje fakt, że instytucje rządowe podjęły już pewne starania ukierunkowane na niwelowanie omawianych tendencji, jednak działania te powinny zostać w najbliższych latach zintensyfikowane, jako że negatywne zjawiska związane z przekształceniami demograficznymi w naszym kraju będą w przyszłości się nasilać.

Bibliografia

- Informacja o rozmiarach i kierunkach emigracji z Polski w latach 2004–2011*, GUS, Warszawa 25 września 2012.
- Mały rocznik statystyczny 2012*, GUS, Warszawa 2012.
- Pojęcia stosowane w badaniach statystycznych statystyki publicznej*, GUS, 2013, http://www.stat.gov.pl/gus/definicje_PLK_HTML.htm?id=POJ-6132.htm (dostęp: 12 maja 2013).

- Poland in 2030: The Future Demographic*, Euromonitor International, styczeń 2011.
- Polityka gospodarcza*, red. B. Winiarski, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006.
- Prognoza ludności Polski na lata 2008–2035*, GUS, Warszawa 2008.
- Program Solidarność pokoleń. Działania dla zwiększenia aktywności zawodowej osób w wieku 50+, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 17 października 2008 r., http://analizy.mpips.gov.pl/images/stories/publ_i_raporty/Program50+.pdf (dostęp: 12 maja 2013).
- Realizacja programu „Solidarność pokoleń. Działania dla zwiększenia aktywności zawodowej osób w wieku 50+”, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa styczeń 2011 r., http://www.mpips.gov.pl/gfx/mpips/userfiles/File/Analizy/info_sprawozdanie_50_plus.pdf (dostęp: 12 maja 2013).
- Rocznik Statystyczny RP 2011, GUS, Warszawa 2011.
- Rynek pracy a osoby bezrobotne 50+. Bariery i szanse*, IPSOS, 4 listopada 2007 r., <http://www.ipsos.pl/osoby-bezrobotne-powyzej-50-lat-rynek-pracy> (dostęp: 8 grudnia 2012).
- Słownik rynku pracy*, <http://www.rynekpracy.pl/slownik.php> (dostęp: 8 grudnia 2012).

Current demographic processes and labor market in Poland

Summary

The thesis given at the beginning of the paper, that the ongoing changes in the demographic structure of Polish society have a crucial correlation with the labor market in Poland and in the near future will significantly affect its shape, causing a number of adverse effects for the country's economy, was supported by the analysis of statistical data derived from the sources of Central Statistical Office of Poland. The conclusions obtained in such way largely confirm the claim raised at the beginning of the article. Furthermore, to verify the thesis expressed at the beginning of the article, there were analyzed the results of chosen reports (coming from non-governmental sources), concerning opinion of employees over 50 (and also their employers) about their current situation on labor market. The sources analysis was based on the theoretical assumptions (derived from selected literature), which were mentioned in the article's beginning (and partly in its main part). To confirm those conclusions (derived from the analysis of statistical data) they were confronted with abovementioned theoretical assumptions, which allowed for their critical analysis, as well as their proper evaluation.

It should be noted that the processes ongoing in the Polish population, as indicated in the text of the report, the consequences of which have a negative impact on the Polish labor market, show mutual interdependence, making it necessary to develop multi-faceted solutions aimed at elimination of their effects. As one of the most important demographic phenomena occurring in this area one should point at the aging population and intensifying emigration of Poles. These problems, whose consequences will affect in the coming years the rate of growth of Polish economy and situation of public finances, require increased interest of institutions shaping Poland's economic and social policy. Therefore, it is worth noting that some of the government agencies have already become engaged in efforts to cope with the abovementioned difficulties, however, these efforts should be intensified in the upcoming years, as the negative consequences associated with demographic processes occurring in Poland, will influence Polish society in the future with all of their severity, if they are left without counteraction.